

ORAȘUL ZLATNA ÎN CONTEXTUL REGENERĂRII URBANE

Prof. MARIAN MUNTEAN, Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan”, Alba Iulia
Drd. VERONICA CONSTANTIN, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj Napoca

ABSTRACT. Zlatna town in the context of urban regeneration. *The complex problems regarding the deprived Area of Zlatna were identified and analyzed both during the functioning period of SC Ampelum SA and after the activity of the company ended (2004). The ecological reconstruction of this area is a long process and requires a series of projects regarding the re-habilitation of this area, administrative measures, solid financial resources and the ecological education of its inhabitants.*

This article has the role to give information about aspects such: concept of urban revitalization (a new concept used in the integrated territorial planning activities), the opportunities the deprived Area of Zlatna offers to the investors, the minimal requirements necessary for an environmental conversion process and the main projects finalized or those which are in progress in the deprived Area of Zlatna .

Keywords: *deprived area, ecological reconstruction, urban revitalization .*

Situat în județul Alba, în depresiunea Zlatna, orașul Zlatna se află la o altitudine de 450 metri, la o altitudine mai mare față de Alba Iulia, reședința de județ, la aproximativ 35 km spre sud-est de aceasta. Prin poziția sa în raport cu unitățile vecine mai înalte, Depresiunea Zlatna este o unitate morfologică ce se conturează ca o zonă intramontană tipică, aflată la contactul a trei subunități : Munții Trascău în nord, Munții Auriferi în vest și Munții Vințului în sud.

Ultimile două subunități aparțin Munților

Metaliferi (fig.1).

Depresiunea Zlatna se dezvoltă de la est la vest, fiind drenată longitudinal, pe o distanță de peste 15 km, de râul Ampoi. Lățimea maximă a depresiunii este de cca. 8 km în zona centrală. Din punct de vedere morfografic, apar două zone bine conturate: prima, care formează vatra depresiunii, alcătuită din luncă, conuri de dejecție și terase fluviatile; a doua, cu aspecte deluroase, făcând trecerea spre zona montană propriu-zisă.

Fig. 1. Teritoriul administrativ al orașului Zlatna

Zona oraşului Zlatna a fost până în anul 2004 puternic afectată datorită uzinelor pentru obţinerea metalelor neferoase primare şi secundare, uzine ce au condus la grave dezechilibre în mediul geografic al zonei, principalii poluanţi fiind dioxidul de sulf şi plumbul. Până în anul 2004 au fost evacuate pe coşuri însemnate cantităţi de substanţe acidifiante, îndeosebi SO_2 care au adus prejudicii mediului, importante pierderi biopedologice şi economice, Zlatna, fiind o zonă cu risc major de îmbolnăviri.

Dintre poluanţii emanaţi în atmosferă cele mai mari cantităţi au fost de dioxid de sulf, aceştia ajungând până la 24328 tone într-un an (fig. 2). Cantitatea de poluanţi emişi în anul 2003 a scăzut faţă de anii precedenţi, datorită reducerii producţiei

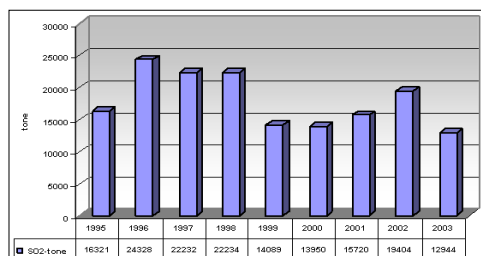

Fig. 2. Emisia totală de SO_2

Concentraţia maximă de SO_2 , măsurată în aceleaşi puncte, pe probe de 30 de minute a fost de 2,611 mg-mc, depăşind CMA-anual (0,750 mg-mc) de cca. 3,5 ori (fig. 4).

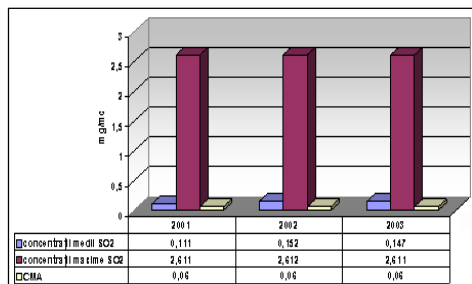

Fig. 4. Concentraţia maximă de SO_2

de cupru şi utilizării la topire de subproduse bogate în cupru sau materii prime sărace în sulf.

În anul 2002 cantitatea de oxizi de sulf emişi a fost mai mare decât în anul 2001 deoarece în procesul de producţie s-au folosit materii prime şi nu subproduse bogate în cupru şi sărace în sulf. Unitatea nu a fost dotată cu instalaţii de neutralizare a gazelor, iar sistemul de purificare a pulberilor existent, a fost insuficient. Randamentul de purificare era de cca 50-60 %. Concentraţia medie anuală de dioxid de sulf pe probe de 24 de ore, (măsurătorile au fost efectuate cu aparatură de măsurare automată din dotare, în punctele Zlatna-Şcoală şi Pătângeni), a fost de 0,1469 mg-mc, depăşind CMA-anual (0,06 mg-mc) de 2,5 ori (fig. 3).

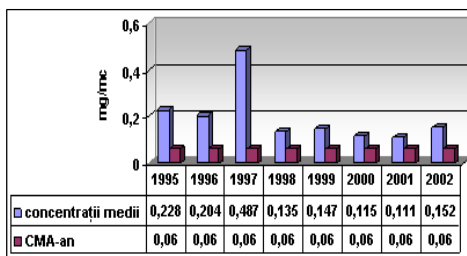

Fig. 3. Concentraţia medie anuală de SO_2

Concentraţiile medii anuale ale pulberilor în suspensie la Zlatna în perioada 1995-2002 au depăşit semnificativ cantitatea maximă admisă (fig.5).

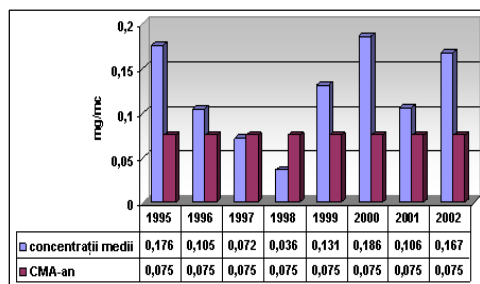

Fig. 5. Concentraţia pulberilor în suspensie

Încetarea funcționării uzinei Ampelum a redus semnificativ poluarea atmosferei, a râului Ampoi, a vegetației, dar în schimb a lăsat în urmă un oraș cu o estetică urbană care lasă mult de dorit, un dezastru ecologic, o populație afectată de o rată mare a somajului, dezechilibre în sistemul economic etc.

În ultimii ani de vorbește foarte mult de conceptul de *regenerarea urbană*. În prezent, orașele au trei roluri:

1. loc pentru un mod de viață de calitate superioară;
2. puncte nodale de creștere în interiorul regiunilor, cu impact în dezvoltarea regională echilibrată;
3. contribuie direct la competitivitatea întregii Europe – o serie de orașe sunt deja actori principali în economia globală, iar altele au potențial pentru a juca un astfel de rol. În contextul economiei bazate pe cunoaștere, orașele pot furniza o masă importantă de instituții, companii și furnizori de cunoaștere, generatori de inovație.

În contextul regulamentului FEDR (Fondul European pentru Dezvoltare Regională) pentru perioada 2007-2013, *regenerarea urbană* ia în special forma sprijinului pentru dezvoltarea strategiilor participative, integrate și durabile pentru a aborda multitudinea de factori economici, sociali și de mediu ce afectează zonele urbane.

Regenerarea urbană vizează zonele urbane în dificultate, situate într-un cadru predefinit – sunt teritorii ale orașului care nu mai reușesc să iasă din spirala degradării – fie că e vorba de cartiere de locuințe sau de centre istorice. Aceste zone în dificultate necesită relansarea economică, reinsertia socială și economică a locuitorilor, ameliorarea calității vieții.

Strategiile de regenerare urbană promovează dezvoltarea urbană durabilă prin activități precum: reabilitarea mediului fizic, reamenajarea terenurilor industriale, conservarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural, stimularea antreprenoriatului, crearea de locuri de muncă pe plan local, dezvoltarea comunitară

și furnizarea de servicii pentru populație, luând în calcul schimbarea la nivelul structurilor demografice.

Tipuri de probleme ale orașelor românești:

1. probleme moștenite;
 2. probleme datorate procesului de tranziție;
 3. probleme rezultate din nerezolvarea problemelor de mai sus.
- Alte clasificări posibile:
1. probleme sociale, economice și de mediu;
 2. probleme privind cadrul legal și instituțional;
 3. probleme privind cadrul fizic;
 4. probleme privind resursele umane, materiale, financiare și tehnologice;
 5. probleme privind forma urbană;
 6. probleme cronice și probleme acute, probleme majore și probleme minore etc.

Promovarea dezvoltării urbane înseamnă a acționa în sensul creșterii diferitelor tipuri de potențial - economic, social, de mediu și cultural ale orașelor și zonelor urbane. Aceasta implică o gamă largă de politici publice bazate pe cunoștințe multidisciplinare. Implicarea societății civile prin acțiuni bazate pe participare și prin parteneriate reprezintă de asemenea un aspect esențial pentru rezolvarea problemelor complexe ale dezvoltării urbane. În ultimii ani, obiectivele de durabilitate și promovare a coeziunii sociale au devenit prioritare în cadrul strategiilor de dezvoltare urbană.

Planificarea integrată (în opoziție cu planificarea sectorială) este un proces, care implică gruparea eforturilor de planificare specifică de nivel și sectorială, ce permite un proces decizional strategic. În contextul planificării integrate factorii economici, sociali, ecologici și culturali sunt utilizați în comun și îmbinați pentru a dirija deciziile în vederea unei dezvoltări teritoriale durabile.

Există câteva posibilități de utilizare a unor metode de ecologizare a orașului Zlatna:

1. Respectarea legislației de mediu și susținerea promovării acesteia la nivel de consiliu local, agenți economici, școli.

2. Corelarea dezvoltării economice și sociale a localității cu resursele regenerabile, neconvenționale, susținând protecția mediului înconjurător.

3. Reducerea poluării în ariile deteriorate și reconstrucția ecologică a acestora (Platforma tehnologică a uzinei de cupru).

4. Introducerea de măsuri acceptabile privind protecția mediului, în restructurarea industrială a localității în concondarță cu procesul de dezvoltare și privatizare.

5. Stabilirea unei strategii detaliate pentru protecția și administrarea zonelor sensibil ecologic din arealul orașului Zlatna.

6. Participarea organizațiilor non-guvernamentale și a publicului la luarea deciziilor privind protecția mediului.

Cerințele minime pentru realizarea unei dezvoltări durabile a zonei orașului Zlatna:

1. Redimensionarea creșterii economice având în vedere o distribuție mai echilibrată a resurselor și accentuarea laturilor calitative ale producției.

2. Conservarea și sporirea resurselor natural – inventarierea diversității ecosistemelor, supravegherea impactului activităților economice asupra mediului.

3. Reorientarea tehnologiilor și punerea sub control a riscurilor.

4. Descentralizarea formelor de guvernare locală, creșterea gradului de participare la luarea deciziilor.

5. Coroborarea deciziilor privind mediul și dezvoltarea pe plan local cu cel național.

Politica ocrotirii mediului la nivel local va fi orientată spre asigurarea unei dezvoltări durabile având în vedere următoarele obiective:

1. Dezvoltarea, conservarea și valorificarea sub limita de suportabilitate a capitalului natural, în primul rând a resurselor naturale regenerabile (ape, sol, agricultură, fond forestier, faună, floră, zone protejate, ecosisteme).

2. Restructurarea continuă și extinderea capitalului fizic (industrii, infrastructură de transport, construcții, amenajări locale, conservarea monumentelor istorice, etc) în

accord cu condițiile de mediu, cu etapa economică și cu condițiile de sănătate a populației.

3. Dezvoltarea capitalului uman care condiționează progresul societății, prin îmbunătățirea condițiilor de viață, a culturii și educației formative și informative, prin crearea de mecanisme care să favorizeze participarea populației la producerea de bunuri, valorificarea în interesul comunității a capacității de creație a specialiștilor și persoanelor de elită aparținând localității.

Orașul Zlatna este declarat zonă devaforizată, de aici decurgând toate facilitățile oferite de aceasta:

1. Zona teritoriului administrativ al orașului Zlatna oferă facilități și înlesniri investitorilor din zonă în conformitate cu OG nr. 27/1996, Legea 571/2003, OUG 24/1998, HG 323/1996 (privind acordarea de facilități persoanelor care domiciliază sau lucrează în unele localități din Munții Apuseni și Rezervația Biosferei "Delta Dunării" Gradul de calificare al forței de muncă din zonă (mediu și superior).

2. Prețuri de vânzare ale terenurilor și locuințelor scăzute în comparație cu prețurile practice în restul țării.

3. Ținându-se cont că zona se află în munții Metaliferi, conțin în subsol resurse naturale de metale neferoase, se poate relansa minierul.

4. Datorită zonei muntoase și a punctelor de atracție turistică în zonă și a lipsei spațiilor de cazare turistică, se poate dezvolta turismul în zonă prin construirea de spații de primire și cazare.

5. Datorită existenței zonei împădurite din Munții Apuseni și tradiției în prelucrarea lemnului, se poate dezvolta industria prelucrării lemnului și a mobilei.

6. Locuitorii sunt deschiși la ofertele de reconversie profesională oferite de potențialii investitori

Proiecte de investiții finalizate sau aflate în derulare:

1. Programul pilot de reabilitare a zonelor fierbinți Zlatna și Copșa Mică -

subprogramul reabilitarea zonelor fiebinți Zlatna. Acest program este în derulare, este finanțat de Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor și cuprinde următoarele obiective de investiții:

- amenajarea râului Ampoi și a afluenților săi în zona orașului Zlatna;
- reabilitarea sistemului de salubritate a orașului Zlatna și construire Stație de transfer deșeuri menajere;
- ecologizarea și înlăturarea efectelor poluării în zona industrială dezafectată;
- reabilitare și extindere canalizare oraș Zlatna;
- reabilitarea ecosistemului în zonele grav afectate de poluare;
- extinderea rețelei de apă potabilă pe teritoriul administrativ al orașului Zlatna;
- reabilitarea fostei albie a râului Ampoi.

3. Centru Social de zi pentru persoane în vârstă finanțat prin Fondul Român de Dezvoltare și Contribuția Consiliului Local al orașului Zlatna în parteneriat cu Asociația "Filantropia Ortodoxă" Alba Iulia, proiect finalizat în noiembrie 2006.

4. Reabilitarea și împietruire drumului comunal Izvoru Ampoiului - Carpeni, finanțat de Fondul Român de Dezvoltare și Contribuția comunității locale, proiect în curs de execuție.

5. Centru multifuncțional Zlatna, finanțat prin Fondul Român de Dezvoltare și contribuția Consiliului Local al orașului Zlatna în parteneriat cu Asociația "Sprijiniți Copii" Alba Iulia, proiect finalizat în septembrie 2006.

6. Reabilitarea și reamenajarea Centrului Comunitar Zlatna, finanțat prin Fondul Român de Dezvoltare și contribuția comunității locale, proiect în curs de execuție.

7.. Parteneriat public -privat în vederea realizării unei fabrici de regenerare a uleiurilor uzate, proiect aflat în derulare.

8. Reabilitarea unităților de învățământ Grup Școlar "Avram Iancu" Zlatna, Școala cu clasele I-VIII, Feneș, Grădinițele nr. 1 și

nr. 2 din Zlatna, Școala cu clasele I-IV, Pirita, proiecte aflate în diferite stadii de finalizare.

9. Amenajarea domeniului schiabil Zlatna, obiectiv aflat în stadiul de studiu de fezabilitate în parteneriat cu Institutul Național de Cercetare și Dezvoltare în Turism.

10. Reabilitarea zonei industriale Zlatna în vederea înființării unui Parc Industrial.

11. Proiectul "Economia Bazată pe Cunoaștere"

În vederea reabilitării ecosistemului în zonele grav afectate de poluare în zona orașului Zlatna s-au propus o serie de lucrări atât în extravilan cât și în intravilan. Toate aceste lucrări au fost propuse în **Proiectul de autorizatie a executiei lucrarilor de constructii (P.A.C):**

Lucrări în extravilan

Ob.I. - Amenajarea complexă a versanților - mal stâng

I.1. Drumuri de exploatare agricolă reamenajate

I.2. Canale marginale la drumuri

I.3. Podețe tubulare

I.4. Camere de liniștire la podețe

I.5. Debușee reprofilate

I.6. Căderi din zidărie de piatră

I.7. Canale de interceptie

I.8 - I.10. Drenuri absorbante, drenuri colectoare, cămine de vizită și captări izvoare

I.11. Uniformizări în planuri continui, reînsămânțări, fertilizări și amendamente

I.12. Supraînsămânțări, fertilizări și amendamente

I.13. Plantații silvice de protecție și gardulețe de susținere

I.14. Gardulețe de susținere

I.14. Traverse din zidărie uscată de piatră la drumuri consolidate

Ob II. Lucrări pentru amenajarea formațiunilor torențiale - mal stâng extravilan

II.1. Traverse, praguri și baraje din zidărie de piatră pe ravene și văi

II.2. Canale de evacuare pe ravene

II.3. Cleionaje duble pe ravene

II.4. Platanții silvice de protecție pe ravene și văi

Ob. VII. Amenajarea complexă a versanților – mal drept

VII.1 - VII.3. Drenuri absorbante, drenuri colectoare și captări izvoare

VII.4. Uniformizări, reînsămânțări, fertilizări și amendamente

VII.5. Supraînsămânțări, fertilizări și amendamente

VII.6. Plantații silvice de protecție pe versanți

VII.7. Gărdulețe de susținere

Ob VIII. Lucrări pentru amenajarea formațiunilor torențiale – mal drept extravilan

VIII.1. Traverse, praguri și baraje din zidărie de piatră pe ravene și văi

VIII.2. Canale de evacuare pe ravene

VIII.3. Cleionaje duble pe ravene

VIII.4. Platanții silvice de protecție pe ravene și văi

Lucrări în intravilan

B1. Mal stâng

Ob. III – Lucrari pentru amenajarea formațiunilor torențiale intravilan

Ob. IV – Subtraversari si canale de evacuare formațiuni torențiale

Ob. V – Drum tehnologic la turnul de dispersie

Ob. VI – Reprofilare canal colector

B2. Mal drept

Ob.IX - Lucrari pentru amenajarea formațiunilor torențiale intravilan

Ob. X - Subtraversari si canale de evacuare formațiuni torențiale

Ob.XI - Consolidare versant cu ziduri de sprijin

Proiectele au fost gândite pe baza conceptului specific politicii europene de

coeziune economică și socială (Cohesion Policy) - **Planul Național de Dezvoltare** (PND), oferă o concepție coerentă și stabilă privind dezvoltarea statelor membre ale Uniunii Europene, transpusă în priorități de dezvoltare, programe, proiecte, în concordanță cu principiul programării fondurilor structurale.

Fondurile UE au ca destinație finanțarea măsurilor de ajutor structural la nivel comunitar, în scopul promovării regiunilor cu întâzieri în dezvoltare, reconversia zonelor afectate de declin industrial, combaterea somajului de lungă durată, inserția profesională a tinerilor sau promovarea dezvoltării rurale. Există 4 tipuri de Fonduri Structurale, fiecare dintre acestea acoperind un domeniu tematic bine specificat :

Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDER) sprijină crearea de infrastructuri, investițiile destinate ocupării forței de muncă, proiectele de dezvoltare locală și asistentă întreprinderilor mici.

Fondul Social European (FSE) este menit să promoveze reintegrarea pe piața forței de muncă a șomerilor și a grupurilor defavorizate, în special prin finanțarea sistemelor de instruire și a sistemelor de asistență la angajare.

Fondului European de Orientare și Garantare Agricolă (FEOGA-Secțiunea Orientare) finanțează măsuri în vederea dezvoltării rurale și oferă sprijin agricultorilor, în special în regiunile rămase în urmă.

Domeniile care pot atrage finanțare din fondurile structurale și de coeziune ale UE sunt:

- cercetare și dezvoltare tehnologică;
- informatizarea societății;
- transport;
- energie;
- protecția mediului și prevenirea riscului;
- turism;
- culture
- **regenerare urbană și rurală;**
- suport pentru companii și antreprenori;
- acces la locuri de muncă stabile;

- incluziune socială pentru persoane defavorizate;
- dezvoltarea capitalului uman;
- investiții în infrastructura socială, inclusiv cea de sănătate și educație;
- promovarea dezvoltării parteneriatului

Politica de dezvoltare promovată de Uniunea Europeană este o politică de coeziune economică și socială, bazată preponderent pe măsuri active de dezvoltare. Sprijinul financiar și politic acordat de UE are ca scop atingerea unui nivel de dezvoltare superior, capabil să ofere avantaje economice și sociale atât pe plan intern, cât și extern.

Conform Planului Național de Dezvoltare 2007-2013 prioritatea de dezvoltare regională este „Sprijinirea dezvoltării echilibrate a tuturor regiunilor țării”. În cadrul elaborării Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională s-au constatat următoarele probleme:

- disparități interregionale în dezvoltarea economică și socială;
- creșterea disparităților între regiunea de dezvoltare;

- grad scăzut de atractivitate a celor mai multe regiuni;
- declinul masiv al multor orașe.

Pornind de la problemele constatate s-a stabilit obiectivul strategic general al Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională ca fiind: “Diminuarea disparităților de dezvoltare dintre regiuni, precum și în interiorul regiunilor (între diferitele zone, mediu urban- rural, centrele urbane și arealele adiacente), concomitent cu stimularea dezvoltării unor centre urbane cu potențial de polarizare a dezvoltării regionale”.

Obiectivele specifice ale strategiei sunt:

- creșterea competitivității regiunilor ca locații pentru afaceri;
- sprijinirea dezvoltării economiilor regionale/locale afectate de restructurarea industrială sau tradițional subdezvoltate;
- valorificarea potențialului turistic și cultural al regiunilor și creșterea contribuției acestor domenii la dezvoltarea regiunilor;
- stoparea declinului zonelor urbane și revigorarea acestora;
- întărirea capacității autorităților locale de programare și management al dezvoltării.

Bibliografie

1. Benedek, J. (2004), *Amenajarea teritoriului și dezvoltarea regională*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
2. Buțiu, I. (coord): (1995). Impurificarea atmosferei centrului orașului Zlatna prin SO₂ și NO₂, Institutul de Igienă, Timișoara,
3. Buza, M., Dimen L., Turnock, D. (2001) „*Environmental protection in the Apuseni Mountains: The role of Environmental Non-Governmental Organisations (ENGOS)*”, GeoJournal, Volume Nr. 55, Numbers 2-4, pp.631–653.
4. Domșa T., (1999): De la Ampelum la Zlatna, Editura Select, Alba Iulia
5. Goudie A., (1994) : *The human impact on the natural environment*, Ed. Longman, New York.
6. Lăcătușu R., M. Dumitrescu (1999) „ *Soil pollution by acid rain and heavy metals in Zlatna Region, Romania*” in: Sustaining the global Farm, Soil conservation Meeting, Purdue University , pp. 817-820
7. Mac I. D. Petrea (2003) „*Sisteme geografice la risc*”. in:Riscuri și catastrofe vol II, Ed. Casa cărții de Știință, Cluj Napoca
8. Popescu Argeșel I. (1970) „*Depresiunea Zlatna, observații geomorfologice* »

9. Rusu M. Dumitru M., (1996) „*Reconstrucția ecologică a solurilor poluate din zona Zlatna*”
10. Surd, V. (1997), *Geografia dezvoltării și a decalajelor economice contemporane*, Editura Presa universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
11. Surd, V. (2002), *Introducere în geografia spațiului rural*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
12. Surd, V. (2003), *Geografia așezărilor*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
13. Surd, V., Puiu, V., Zotic, V. (2004), *Conceptul de rețea integrală în organizarea teritoriului. Modelul județului Mureș*, în: V. Surdeanu, coord., *Geografia în contextul dezvoltării contemporane*, 12-14 septembrie, Cluj-Napoca, Edit. S.C. International S.R.L., Gheorgheni, pp. 312-319.
14. Surdeanu V., (2002) „*gestionarea riscurilor – o nouă necesitate a timpurilor noastre*” vol. Riscuri și catastrofe, Editor. V. Sorocovschi, Edit. Casa Cartii de Știință Cluj Napoca, pp.37-40